

Seymur Elman oğlu Süleymanov

ADPU Ağcabədi filialı

f.ü.f.d., dosent

seymursuleymanov71@mail.ru

Sahibə İsmayıl qızı Nəsirova

sahibanasirova1963@mail.ru

Xülasə

Məqalədə XX əsr Azərbaycanın örnək klassiklərindən olan Abbas Səhhətin ədəbiyyat və mədəniyyət tariximizə məşhur şair, peşəkar tərcüməçi, uşaq yazıçısı, görkəmli müəllim və maarif xadimi, tənqidçi və publisist kimi daxil olmasından bəhs olunur.

Abbas Səhhətin ana dilində yeni təhsil ocaqlarının təşkili, təhsil sisteminə əsaslanan dərslərlərin hazırlanması, təlim-tədris işlərinin səmərəliliyinin artırılması, mədəniyyət ocaqları şəbəkəsinin genişləndirilməsi və Azərbaycan dilinin saflığı sahəsində müstəsna əhəmiyyətə malik xidmətləri, müdrik deyimləri də məqalədə öz əksini tapmışdır.

Açar sözlər: Abbas Səhhət, Vətən, vətənpərvərlik, marifçilik ideyaları, müəllim şəxsiyyəti, təlim.

Summary

The article talks about the entry of Abbas Sahhat, one of the exemplary classics of 20th century Azerbaijan, into our literary and cultural history as a famous poet, professional translator, children's writer, prominent teacher and educator, critic and publicist.

Abbas Sahhat's exceptionally important services and wise sayings in the field of organizing new educational centers in his native language, preparing textbooks based on the educational system, increasing the efficiency of training and education, expanding the network of cultural centers and the purity of the Azerbaijani language are also reflected in the article.

Key words: Abbas Sahhat, Homeland, patriotism, enlightenment ideas, teacher personality, training.

XX əsr Azərbaycan klassiklərindən olan Abbas Səhhət (Əliabbas oğlu Mehdizadə), ədəbiyyatımızda romantizm cərəyanının görkəmli nümayəndələrindəndir. O, ədəbiyyat və mədəniyyət tariximizə məşhur şair, peşəkar tərcüməçi, uşaq yazıçısı, həkim, görkəmli müəllim və maarif xadimi, tənqidçi və publisist kimi daxil olmuşdur.

Şeirlərini “Səhhət” təxəllüsü ilə qələmə alan bu dahi şəxsiyyətin yaradıcılığında vətən mövzusu xüsusi

yer tutur. Vətən, xalq onun üçün olduqca müqəddəs idi. Buna görə də həyatı boyu Vətəninə, xalqına əlindən gələn yaxşılıqlar etməyə çalışmışdır. Abbas Səhhətın vətənpərvərlik mövzusunda qələmə aldığı “Vətən” şeri milli-mənəvi düşüncə ensiklopediyasını, tarixi-etik ənənələr külliyyatını, vicdan və əxlaq kodeksini özündə təcəssüm etdirir. Yüz ildən çoxdur ki, “Vətən” yalnız ədəbi-bədii nümunə, sevgi-məhəbbət simfoniyası olmaqdan daha yüksəkdə dayanan, tarixi-coğrafi hədudlarımıza maraq və rəğbət oyadan, milli şüurun inkişafına təkan verən, vətənsəvərlər hərəkatının həyatda və sənətdə andına, himninə çevrilən dərs vəsaiti, müdrik kəlamlar toplusudur. [3] Abbas Səhhət “Vətən” şeirini böyüməkdə olan gənc nəsilə vətənpərvərlik hisslərini gücləndirmək məqsədilə qələmə almışdır. Şeirin hər misrası oxucunu Vətəni böyük məhəbbətlə sevməyə, onu candan əziz sanmağa çağırır. Şairin dogma Vətənə həssas övlad münasibəti yüksək poetik dillə təsvir olunur. Abbas Səhhət şeirin ilk misralarında Vətəni könlünün sevgili məhbubu adlandırır:

Könlümün sevgili məhbubu mənim,
Vətənimdir, vətənimdir, vətənim...

Abbas Səhhət Vətəni ana ilə müqayisə edir. Vətən onu sinəsi üstə bəslədiyi kimi, o da Vətəni gözləri üstə saxlayacağını bildirir və “Olərəm əldən əgər getsə Vətən” deyir. Abbas Səhhət Vətəni əbədi, həmişəyaşar varlıq kimi dəyərləndirir. Şairə görə Vətən bir də ona görə müqəddəsdir ki, xalqımızın keçmişi, bu günü və gələcəyi, bir sözlə xalqımızın varlığı vətənlə bağlıdır.

Vətən - əcdadımızın mədfənidir!
Vətən - övladımızın məskənidir!

Abbas Səhhət “Vətən” şerində həmçinin naxələfləri, Vətənə xor baxanları kəskin tənqid atəşinə də tutur.

Vətəni sevməyən insan olmaz,
Olsa, ol şəxsə vicdan olmaz.

Abbas Səhhət yaradıcılığının əsas məğzi elmə, təhsilə və maarifə çağırış təşkil edir. Şair azadlığı bəşəriyyətin ən gözəl mənəvi neməti hesab edir, xalqımızın firavanlığını və xoşbəxtliyini azad yaşamasında görürdü. O, dünyanın zülm və haqsızlıqlarına, ictimai bərabərsizliyə qarşı etiraz edərək, azadlıq və mədəni intibah ideallarının tərənnümünə, işıqlı gələcəyə çağırış edirdi.

Abbas Səhhət cavan yaşlarından ömrünün sonuna qədər müəllimlik etmiş, dərslilər yaratmış, şair uşaq və gənclər üçün müxtəlif janrlarda əsərlər yazmış, milli uşaq ədəbiyyatının ən gözəl nümunələrini yaradan klassiklər səviyyəsinə yüksəlmişdir.

Abbas Səhhətın “Millətə xitab”ında şerinin “Millət, ey banisi-həyatı-vətən!” misrasına elmi-nəzəri, ədəbi-fəlsəfi düşüncə müstəvisindən yanaşdıqda, burada şairin vətənlə bağlı müdrikcəsinə söylədiyi kəlamlar bir daha öz əksini tapır. Doğrudanda, böyük ədibin bütün fəaliyyəti, bədii yaradıcılığı vətənə və millətə sədaqət nümunəsidir.

Abbas Səhhətın vətən, ölkə mövzusunda yazdığı “Azərbaycan” şeirinin ilk bəndi belədir:

Azərbaycan ölkəsidir vətənim,
Simurğun sayəsində məskənim.
Azərbaycanda mən vücudə gəldim,
Xalqımə qarşı sücudə gəldim.

Abbas Səhhətın “Azərbaycan” şeirinin “Məktəb” jurnalının 1 fevral 1914-cü il nəşrində gedən ilk variantının birinci misrası “Qafqaz qitəsidir mənim vətənim”, üçüncü misra isə – “O məmləkətdə mən vücudə gəldim” şəklində getmişdir. Şairin “Seçilmiş əsərləri”nin 2005-ci il nəşrində bu bəndin dördüncü misrası “Xalqıma qarşı sücudə gəldim” variantında verilib ki, burada da “xalq” və “xaliq” arasında bəzi incə məqamlar var: Abbas Səhhətın nöqteyi-nəzərinə insanı da, xalqı da yaradan, xəlq edən torpaqdır,

vətəndir. O, “Xaliqimə qarşı sücudə gəldim” – deyərkən ilk növbədə vətənə, Azərbaycana səcdə etməyi nişan verir. [1]

Abbas Səhhətin aşağıdakı müdrik deyimlərində də onun vətənə, xalqa sədaqəti, bağlılığı bir daha özünü göstərir.

Məsləkim tərcümeyi halımdır,
Lütfi-həqq qayeyi-amalımdır.

Abbas Səhhətin başqa bir şeərinin misralarında hər kəsə vətəni sevməyi, lazım gəldikdə onun yolunda canından keçməyi müqəddəs borc hesab edərək, yazır

Şişə çəksəz də diriylən ətimi,
Atmaram mən vətəni millətimi.

Mən müəllimlik etməklə öz xalqımın ən ağır xəstəliyini, onun savadsızlığını müalicə edirəm deyən şair bir daha vətənə xəyanət edənləri cahih adlandırır və bədii boyalarla kəskin tənqid atəşinə tuturdu:

Qanuni-həyatdır, yaşamaz cahil olan qövm.
İstərem qaçmaq, lakin yük ağır, yol da yoxuş,
Nasıl uçsun qanadı sınmış, əzilmiş bir quş?

Xalqın gələcəyini elmdə, təhsildə görəən Abbas Səhhət “Bir xalqı çökdürmək üçün onu silahla, top-tüfənglə qırmağa ehtiyac yoxdur. Daha rahat yol var – savadsızlıq. Bütün addımlar cəmiyyətin savadsız olması üçün atılırsa, təhsil pula çevrilərsə savadsızlıq çoxalar, mütaliə azalar” deyə vurğulayırdı. [2]

Ümumiyyətlə, xalqımızın mütəfəkkir oğlu Abbas Səhhətin dünyagörüşü XX əsrin əvvəllərində milli-sosial fikrimizin inkişafında mühüm yer tutmaqla yanaşı, bir çox cəhətdən onun daha da yüksəlməsinə, tərəqqisinə böyük tövələr vermişdir. Bütövlükdə onun bədii yaradıcılığı, fəlsəfi baxışları, sosial-siyasi, etik, estetik görüşləri müasir dövrümüz üçün də aktualdır və elmi baxımdan daha dərindən tədqiqinə zəruri ehtiyac var.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. N.Tahirova, L.Qafarova, T.Əzizova. Firidun bəy Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası. Bakı: 2017. 224 s.
2. İ. N. İsayev. Abbas Səhhət və xalq maarifi. Bakı: “Nurlan” 2001.
3. A. Səhhət. Əsərləri iki cildə. Bakı: “Azərənşər”, 1975, 1976.